

האמת המקשה

תושבי עוטף עזה העידו בוועדת שאבאס בז'נבה על החיים תחת טרור מתמשך והצלקות הנפשיות • על אף שוועדת האו"ם לחקירת ארועי מבצע 'צוק איתן' נחשבת כעוינת את מדינת ישראל, חברי המשלחת סבורים כי היה חשוב להשמיע את קולם • כשסיפרו על מותם הטרגי של הילד דניאל טרגרמן ושני חברי קיבוץ נירים, זאביק עציון ושחר מלמד, הם לא הצליחו לעצור את הדמעות

✕ עודד ברמאיר ✕ צילום: שי שמואלי

אי אפשר היה לדעת אם מדובר בחיילים שלנו או בחוליית מחבלים שחררה לקיבוץ. זה רק הגביר את החרדות".

קיסין המשיכה וסיפרה כי "החודשים האלה בהם התנהל המבצע טשטשו לנו את תחושת הזמן. לא יום ולא לילה. אחרי שנחשפה המנהרה הראשונה, רוב תושבי כרם שלום חיו כמו פליטים והתגוררו בבתי קרובים או בקיבוצים הרחק מטווח האש".

בשלב הזה של עדותה, מספרת קיסין, שאלו אותה חברי הוועדה מדוע היא נשארה בקיבוץ, כשאיום המנהרות מרחף עליה וירי פצצות המרגמה לעבר שטח הקיבוץ אינו פוסק. לקיסין היתה תשובה לכך. "השבת להם", מטעימה קיסין, "כי נשארת לדאוג לבעלי, שהוא רכז הביטחון השוטף של הקיבוץ".

"עשינו היסטוריה"

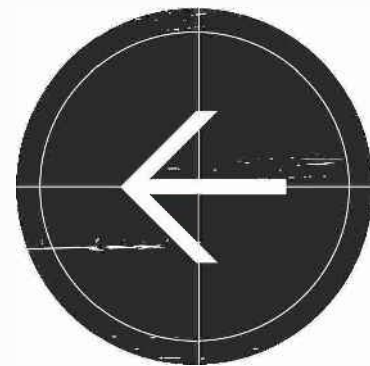
רוני קיסין, המשמשת כיום כמוכרת הקיבוץ, אינה יכולה לשכוח את הרגע בו שיחזרה בפני חברי הוועדה את יומה האחרון של המבצע, היום בו נהרגו שני חברי קיבוץ נירים, זאביק עציון ושחר מלמד, כשעה לפני שהפסקת האש נכנסה לתוקפה. "סיפרתי לחברי הוועדה", היא נזכרת, "אודות אירועי אותה היום, כשמטחי פצמ"דים נורים לעבר כל יישובי הגזרה, כולל גם על כרם שלום. זו היתה מתקפת פת פצמ"דים מטורפת, פשוט גשם של פצמ"דים. עשיתי כל שביכולתי להעביר לחברי הוועדה את התחושות שלי ושל תושבי האזור במציאות שכזו". כשקיסין סיפרה לשופט שאבאס אודות

למשלחת של תושבי עוטף עזה, שהעידו אף הם בפני 'ועדת שאבאס', אותה המעמד יוצא הדופן הזה עדיין ניכרים בה.

חיי פליטים

"כל הסיפור הזה", משחזרת קיסין, "לנו סוע לז'נבה ולהעיד עדות אישית בפני הוועדה בראשות השופט שאבאס בא לי בכלל בהפתעה. לא הייתי מוכנה לזה. יודי מי הנסיעה, עמותה של משפטנים ישראלים ויהודים, זימנו אותי לפני כשלושה שבועות לראיון, בתור מי ששימשה בזמן המבצע כממלאת מקום ראש צוות החירום בקיבוץ שלי, סיפרתי להם את חוויותיי מאותם ימים וחשבת לי תומי שבוה סיימתי את חלקי. יום יומיים לפני הנסיעה, ככה מעכשיו לעכשיו, הוריעו לי שאני נוסעת לז'נבה כדי להעיד בפני הוועדה".

קיסין לא מסתירה את העובדה שתחושת התרגשות אפפה אותה כשנקראה להעיד בפני חברי הוועדה של האו"ם. מדינת ישראל הרשמית אמנם אינה משתפת פעולה עם אותה ועדה, אך קיסין חשה שהיא סיפקה לשופט שאבאס ולעמיתיו לוועדה לא מעט חומר למחשבה בטרם יתנו את החלטתם. "איום המנהרות", סיפרה קיסין בעדותה, "קיים בכרם שלום לא מהיום. בשעה שהמחבלים חדרו לשטח ישראל סמוך מאוד אלינו, נסגרנו, כל תושבי הקיבוץ, בממ"דים שגודלם כחמישה מטרים רבועים. זה לא פשוט לשהות שמונה שעות בחדר כזה קטן עם ילדים קטנים מבלי יכולת לאכול בצורה מסודרת ואפילו ללכת לשירותים. מעבר לזה, שמענו כל הזמן קולות מעבר לקיר. ברעש הזה

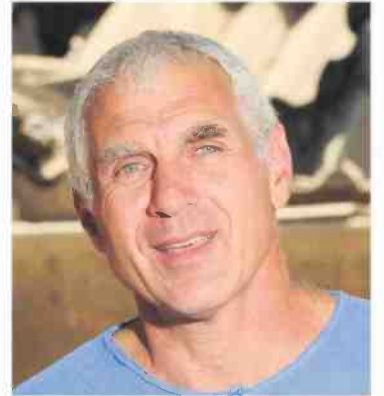

לפני כארבע וחצי שנים עברה רוני קיסין (48) עם בני משפחתה, בעלה וארבעת ילדיהם, להתגורר בקיבוץ כרם שלום, היישוב הכי צמוד גדר לרצועת עזה. רק חומת אבן גבוהה מפרידה בין הקיבוץ לבין הרצועה. מכאן ניתן לצפות על אזור רפיח כאילו השטח מונח על כף ירך. קיסין ומשפחתה עברו לכרם שלום זמן קצר לאחר מבצע 'עופרת יצוקה'. העובדה שהקיבוץ סופג בכל מבצע שכזה מכול של פצצות מרגמה לא הרתיעה אותה. "זה מקום מדהים בעיניי", היא מציינת, "לא כל הזמן יש פה מלחמה. אני פה בגלל הטבע. זה מקום קסום, שאי אפשר לעמוד בקסמו. אני לא מסוגלת לחיות בעיר".

בשבוע שעבר עמדה קיסין מול השופט ויליאם שאבאס, העומד בראש ועדת הבדיקה של האו"ם לחקר אירועי מבצע 'צוק איתן', ובמשך כ-45 דקות גוללה בפניו ובפני חברי הוועדה שהוא עומד בראשה את אשר על ליבה ואת תחושותיה בעקבות המבצע. ימים אחרים לאחר ששבה ממטה האו"ם בז'נבה, יחד עם עמיתיה

תמר אבני-אורבך ורוני קיסין. "לילדי האזור אין את הכריווילגיה להחלים"

חיים ילין | צילום: שי שמואלי

חיים ילין, ראש מועצת אשכול: "דניאל טרגרמן, ילד בן ארבע וחצי שידוע שכאשר הוא שומע צבע אדום הוא צריך לרוץ למיגון, לא הספיק להגיע. במה הוא אשם? אשם בזה, שהוא לא הספיק להגיע תוך 15 שניות למרחב המוגן"

רוני קיסין. "פשוט התפרקתי ופרצתי בבכי"

רוני קיסין, מזכירת קיבוץ כרם שלום: "עשינו מעשה שאיש לפנינו לא עשה. אנחנו לא תמימים שניצחנו בקרב הזה, אבל לתחושת היינו חייבים להיות שם ולהשמיע את קולנו בשם כל תושבי עוטף עזה"

תמר אבני-אורבך. נזק מתמשך

תמר אבני-אורבך, מנהלת האגף לשירותים חברתיים במועצת אשכול: "הגעתי כתושבת עוטף עזה, שמגדלת את משפחתה במציאות של רעידת אדמה מתמשכת, שאינה פוסקת. ילדים ומבוגרים הופכים להיות חרדתיים"

סיטואציה מאוד לא נעימה?
"נכון. תהיתי בניי לבין עצמי, מה זה? אין לו מה לשאול אותי. בתוך תוכי תהיתי שאולי הוא כבר החליט. יכול להיות שהרברים שלי נגעו לליבו, אבל לא התרשמתי כך משפת גופו. בניגוד לשני חברי הועדה האחרים, הוא לא החי צין את רגשותיו".

עם איזו תחושה יצאת בתום העדות?
"תחושה של הקלה. יצאנו לו'נבה בת-חושה של מתח גדול כדי להעיד בפני הועדה. לא ידענו בפני מה אנחנו עומים. זה לא היה קל, אבל לאחר שסיימנו את המשימה הוקל לנו. התחושה עכשיו היא טובה. שמחנו שעשינו את זה. בדיעבד, הרגשנו שהיה חשוב שישמעו אותנו, גם אם המדינה לא משתפת פעולה עם אותה ועדה. לנו היה חשוב להשמיע את קולנו ולהביא בפני חברי הועדה את תחושתם של תושבי עוטף עזה".

יש מי שטוען, שבניגוד למה שאתם קיבלתם את החלטותיה לגבי חלקה של ישראל במבצע צוק איתן. את באמת מאמינה, שהעדות ששמעתם בפני הועדה אכן ישפיעו בסופו של דבר?
"הועדה לא תוכל לטעון שהיא לא שמעה את קולנו. הצגנו בפניהם תמונת, סרטונים ונתונים מספריים על מה שחווינו בכל תקופת המבצע. אי אפשר להתעלם מזה לפני שהועדה תקבל את החלטתה. אם לא היינו באים לשם, איש לא היה מביא את קולם של תושבי העוטף בפני חברי הועדה".

עדות ממקור ראשון

יציאתם של חברי משלחת תושבי עוטף עזה למטה האו"ם ב'נבחה' התאפשרה בעקבות יוזמה של הקונגרס היהודי העולמי והארגון הבינלאומי של משפטינים ועורכי כרית יהודיים. על פי אותה יוזמה, הגיעו בשבועות האחרונים חוקרים מטעם ארגון המשפטינים כדי לגבות עדויות מתושבים באזור ומבעלי תפקידים במועצה האזורית וביישובים השונים, אשר תיארו בפני החוקרים את אשר חוו במהלך ימי הלחימה במבצע צוק איתן. המטרה הייתה להעביר את כל אותן עדויות כחומר משפטי לועדת שאבאס, הפועלת מטעם המועצה לזכויות האדם של האו"ם.

לפני כשבועיים קיבלה אותה יוזמה תפנית, כאשר החלטת לשגר משלחת של תושבים מאזור עוטף עזה הישר לאולם דיוני הועדה במטה האו"ם ב'נבחה', כדי שחברי הועדה ישמעו את העדויות מכלי ראשון, פנים אל פנים. המשלחת כללה גם את גדי ירקוני, מרכז המשק של קיבוץ נירים, אשר נפצע מפגיעת פצמ"ר, את אשתו שוהם, את אסתר בוכשטב, רכות צוות החירום בנירים, את נדב גולדשטיין מכפר עזה, עו"ד רונית גידרון מהארגון הבינלאומי של המשפטינים היהודים ואור הלר, הכתב הצבאי של ערוץ 10. ראש המועצה האזורית אשכול, חיים ילין, חבר קיבוץ בארי, נימנה אף הוא על חברי המשלחת. "הפנייה אליי למסור עדות", הוא מספר, "נעשתה מתוקף תפקידי כראש המועצה. כל שאר חברי המשלחת יצאו כאזרחים, כדי לייצג את עצמם ואת התושבים. לאחר לבטים החלטתי ליסוע במטרה לייצג את תושבי עוטף עזה ולהשמיע ככל האפשר את קולם של האנשים הגרים כאן, את חברינו שנהרגו, משפחותיהם, התושבים שאירועי הקיץ וחמש עשרה השנים האחרונות פגעו וצלקו אותם נפשית, את הילדים שלנו שחיים כטראומה מתמשכת ואת הקהילות המי-

כים להיות חרדתיים יותר ונמנעים מלעשות דברים שכל אדם נורמלי עושה. הם נמנעים ללכת לעבודה או לבית הספר. אפילו לצאת מהבית כדי להשליך את פח האשפה הביתי הם פוחדים. ילדי היישובים צמודי הגדר, שכלואים במקלט שעות על גבי שעות, הופכים לילדים מוגבלים, הן מבחינה רגשית והן מבחינה מוטורית. נמנעת מהם היכולת להתפתח כמו ילדים רגילים".

קרוב לשעה עמדה אבני-אורבך והעידה בפני חברי הועדה. תחושות לא קלות מלוות אותה מאז. "ישבו שם שלושת חברי הועדה. הרגשתי אמפתיה משני חברי הועדה, אך לא מהשופט שאבאס. כל הזמן שהעדרתי הוא ישב בפנים חתומות. בניגוד לשני עמיתיו לוועדה, ששאלו אותי שאלות ענייניות במהלך עדותי, השופט שאבאס לא שאל דבר וחצי דבר. שום שריר בפניו לא זז בכל אותו זמן שהעדתי. זה לא היה נעים. אולי הוא הקשיב לי, אבל הוא לא הגיב לעדות שלי".

תה גם תמר אבני-אורבך, מנהלת האגף לשירותים חברתיים במועצה האזורית אשכול. אבני-אורבך (45), נשואה ואם לארבעה ילדים, מתגוררת בקיבוץ אורים שבנגב המערבי, ועדותה בפני חברי ועדת שאבאס נשאה כדבריה, אופי יותר מקצועי מאשר אישי. "הגעתי לו'נבה" היא מספרת, "על תקן של עד מומחה. סיפרתי לחברי הועדה על ההשלכות הרגשיות, הפסיכולוגיות והנפשיות של התושבים באזור במציאות של ירי טילים ורקטות. סיפרתי להם על האיום הרמטי של המנהרות, איום שלא היינו מודעים לקיומו בעבר, ועל תחושותיי גם כאמא וגם כאשת מקצוע במציאות שכזו".

"הגעתי לכאן", סיפרה אבני-אורבך בעדותה בפני חברי הועדה, "כתושבת עוטף עזה, שמגדלת את משפחתה במציאות של רעידת אדמה מתמשכת, שאינה פוסקת. אנחנו חיים במציאות של נזק מתמשך. לילדי האזור אין את הפריבילגיה להחלים. ילדים ומבוגרים הופ-

מותם הטרגי של שני חברי קיבוץ נירים מפגיעת פצמ"ר בחצר קיבוץ, היא לא הצליחה לעצור את דמעותיה. "זה היה השיא", היא נזכרת, "פשוט התפרקתי ופרצתי בבכי". השופט ויליאם שאבאס, בניגוד לתדמית שדבקה בו, לא נשאר אדיש למעמד המרגש הזה. "כשהוא ראה שאני בוכה", נזכרת קיסין, "הוא ביקש שיביאו לי טישו לנגב את הדמעות. הוא הפגין במקרה הזה רגע של חמלה".

איך התרשמת מאותו שופט, שמידינת ישראל מסרבת לשתף פעולה איתו?
"הוא לא נראה לי כל כך מאיים. דיברתי אליו ישירות בפנים. הסתכלתי לו בלבן של העיניים. גיליתי לו מה זו חוצפה ישראלית. זה היה מתחייב. אני לא מאמינה שהוא יוכל להתעלם ממה שסיפרתי בעדותי".

גם את שותפה לאלה שטוענים כי מדובר בוועדה שעויינת את מדינת ישראל ושלמעשה הועדה כבר גיבשה את עמדתה בטרם נשמעו כל העובדות?

"לטעמי, הם שונאים אותנו קצת פחות ממה שהיה קודם לפני שהם שמעו אותנו. התחושה שלי היא, שהעדויות שלנו יישנו במקצת את התמונה ויכול להיות שזה ישליך גם על החלטת הועדה. הכי חשוב זה שחברי הועדה שמעו אותנו. חברי הועדה עצמם אמרו לנו, שחשוב שהגענו ומסרנו את העדויות האישיות שלנו. האם זה ישפיע על החלטתם, אנחנו כבר יודעים למי ניתנה הנבואה.

אני בדעה שעשינו היסטוריה", מציינת רוני קיסין, "עשינו מעשה שאיש לפנינו לא עשה. אנחנו לא תמימים שניצחנו בקרב הזה, אבל לתחושת היינו חייבים להיות שם ולהשמיע את קולנו בשם כל תושבי עוטף עזה".

טראומה מתמשכת

עם חברי המשלחת המיוחדת הזו נמנ-

משלחת מיישבי עוטף עזה במטה האו"ם ב'נבחה' | צילום: רונית גידרון

באנו להשמיע קול

"הוועדה לא תוכל לומר 'לא שמעתי, לא ראיתי', אומרים בארגון הבינלאומי של עורכי דין ומשפטנים יהודים בתקווה שוועדת שאבאס לא תכתוב דו"ח חד צדדי נגד ישראל

עו"ד עירית קהאן

הארגון הבינלאומי של עורכי דין ומשפטנים יהודים, העומד מאחורי היוזמה לשגר את משלחת תושבי עוטף עזה לזינבה, הוקם בשנת 1969 ביוזמתם של חתן פרס נובל לשלום והמשפטן רנה קאסן, שופט בית המשפט העליון

של ארצות הברית, ארתור גולדברג ושופט בית המשפט העליון, חיים כהן במטרה להיאבק נגד האנטישמיות ובהכחשת השואה. במשך השנים רכש הארגון מעמד באו"ם של ארגון לא ממשלתי המתאפשר לו להיות מיוצג בפני מוסדות האו"ם בניו-יורק ובזנבה. פעילות הארגון גם מוצאת את ביטוייה במאבק על שמירת זכויות אדם. "היוזמה לשיגור המשלחת לדיוני ועדת שאבאס", סיפרה השבוע לידיעות הנגב נשיאת הארגון, עו"ד עירית קהאן, "עלתה לאחר שהבנו כי המנדט שניתן לאותה ועדה הוא בעצם כבר פסק דין נגדנו עוד לפני שנשמעו העדויות. העברנו לוועדה חומרים ואף יצרנו עימה קשר, אבל הבנו שהאפקט של השמעת העדויות פנים אל פנים מול חברי הוועדה יהיה יותר אפקטיבי. הגענו לעוטף עזה, ראינו תושבים, התיעצנו עם ארגוני החוסן באזור, ואיתרנו קשת מגוונת של תושבים שמייצגים היבטים שונים של המציאות בעוטף עזה. כל חברי המשלחת עשו עבודה נפלאה."

מה באשר לתוצאה? זה יספיע על החלטות הוועדה?
 "הוועדה לא תוכל לומר 'לא שמעתי, לא ראיתי'. היא תחתום ביד רועדת על דו"ח שעלול להיות חד צדדי. התחושה היא, שחברי המשלחת הצליחו להזיז משהו אצל אנשי הוועדה. לא יכולנו להשאיר את סוגיית עוטף עזה פרוצה ושחברי הוועדה לא יידעו את העובדות לאשורן."

צילום: ישראל יוסף

פינוי נכגעי נפילת הפצמ"ר בנירים. זאביק עציון ושחר מלמד נהרגו

רוג, אלא חונכו לאהבת אדם ולאהבת הארץ. נסעתי גם כדי להסביר, שבסוף פו של יום חייבים להגיע להסדר, כי אחרת נמצא את עצמנו שוב ושוב בס' כבי אלימות, בלחימה ובאכידות קשות ומיותרות. על המדינה חלה חובה ראשונה במעלה להגן על התושבים ולהבטיח שמקט, בטחון ועתיד משגשג. להבטיח לנו אופן וחיים שלווים. מדינת ישראל הרשמית לא משתפת פעור לה עם הוועדה על רקע חשש להטייה מראש, אבל קול האזרחים שחווים את החיים תחת איום טרור מתמשך צריך והיב להישמע."

שהוא לא הספיק להגיע תוך 15 שניות למרחב המוגן".
 דמותו של טרגומן לא נעלמה מעיני חברי הוועדה, לאחר שעוד לפני הגעת תושבי עוטף עזה למטה האו"ם בזנבה העידה גילה טרגומן, אמו השכולה של דניאל הקטן, וגוללה בפני חברי הוועדה, באמצעות מצלמת ה'סקייפ', את הטרגדיה האישית שעברה, כאשר בנה לא הספיק להגיע למ"ד ונפגע פצעיו מוות מרסיס של פצצת מרגמה.
 "נסעתי", מציין חיים ילין, "גם כדי להגן על חיילי צה"ל, על טובי בנינו ששבשום פנים ואופן לא חונכו לה"

קומיות והשורשיות, אשר נלחמות על הבית שלהן".

ילין העיד בפני ועדת שאבאס כי "מאשימים אותנו תמיד שאנחנו מחרחרים מלחמה, שאנחנו בעצם עם ששונא את האחר. אילו הייתם יודעים כמה אנחנו מגדלים את הנוער שלנו לאהוב את האחר. אני מבין שבעולם ככה חושבים, ולכן באתי לפה, וזה סיכון גדול מאוד עבורי, כי יכולים לתקוף אותי. קיבתי לתי החלטה, שאני בא כדי להגיד את האמת שלנו, שאנחנו חווים אותה כבר 15 שנה".

בניסיון להמחיש את איום המנהרות הציג ילין בפני חברי הוועדה תמונות שצילם בתוך המנהרות סמוך לגדר המערכת. "אני נכנסתי לתוך המנהרות וצילמתי את התמונות הללו", סיפר ילין לחברי הוועדה, "לא צלם צילם אותם, אני צילמתי אותם. כמה חושך יש שם. זה העתיד של הפלסטינים ברצועת עזה. זה מה שהחמאס עושה. במקום לפתח את החקלאות, את האזור ולתת עתיד לתושבים שלהם, הם חופרים מתחת לאדמה כדי להרוג אותנו".

דניאל לא אשם

כשעה נמשכה עדותו של ילין ולא אחת נמהל קולו בככי, כאשר תיאר את האירועים הטרגיים שהביאו למותם של הילד דניאל טרגומן בן הארבע וחצי ושל רכז הביטחון של קיבוץ נירים, זאביק עציון וסגנו, שחר מלמד, מפגיעות של פצמ"רים. "ביום שישי אחר", סיפר ילין לחברי הוועדה וקולו נשבר, "דניאל טרגומן, ילד בן ארבע וחצי שיועד שכאשר הוא שומע צבע אדום הוא צריך לרוץ למיגון, לא הספיק להגיע. ילד בן ארבע וחצי, כמה הוא אשם? אשם בזה,